

امنیت فضای مجازی و دفاع الکترونیکی

جلسه ششم : معنای اصطلاحی امنیت

۹۴/۹/۲۶

خلاصه جلسه پنجم:

«امن» مشترک لفظی و در چهار معنای متفاوت وضع شده است:

۱- امن (لازم) به معنای در آرامش بودن و سکونت قلبی و طمأنینه قلبی در مقابل نگران و در هراس و اضطراب بودن

۲- امن (متعدی بنفسه یا با حرف من) به معنای در سلامت و امان بودن از صدمه یا خطری در مقابل در خطر بودن

۳- امن (متعدی با علی) به معنای امانت دادن چیزی به کسی به امانت سپردن چیزی نزد کسی در مقابل خیانت کردن است

۴- امن (متعدی با باء) به معنای میل و وثوق داشتن به چیزی و در باب افعال به معنای گرویدن به چیزی است.

- دلیل اصلی آن تبادر حاقی معانی چهارگانه به طور مستقل از لفظ است.

امنیت در معنای اصطلاحی عبارتست از محفوظ بودن هر دارایی انسان که ارزشمند و درعین حال آسیب‌پذیر است، از خطر، صدمه، خرابی، خطا، سانحه، یا هر رخداد نامطلوب دیگر و مقاوم بودن در برابر آنها. این دارایی‌اموری همچون جان و سلامت انسان یا هر کس که با او نسبتی دارد، محل سکونت و جامعه انسانی، ملت و کشور، سازمان و مانند آن، را شامل می‌شود. اگر امنیت را با کلمه S نشان دهیم و دارایی را با a و خطر را با d ، آنگاه وقتی می‌توان نوشت:

$$S_{ad}$$

که هر دارایی ارزشمند و آسیب‌پذیری چون a از خطرهای صدماتی چون d در حالت امنیت S باشد یعنی در برابر آنها مقاوم و از آنها محفوظ باشد.

معنای اصطلاحی امنیت

در این حال وقتی گزاره فوق نقض می‌شود که آن دارایی به دلیل آن خطر در تهدید باشد. مثل وقتی که خطر حمله دشمن به کشور وجود داشته باشد. آن گاه می‌نویسیم:

~Sad

یعنی دارایی چون a از خطرهای یا صدماتی چون d در حالت امنیت S نیست. چون S حالت در امان بودن است نقیض آن در امان نبودن مساوی با در معرض تهدید بودن در برابر خطر است. بنابر این توصیف، فرض فقدان حفاظت یا مقاومت در برابر خطر و صدمه از ارکان معنای اصطلاحی امنیت است.

معنای اصطلاحی امنیت

اما از آنجا که فقدان کامل همه تهدیدها امری قابل تحقق نیست چون دنیای کنونی ما برای بشر هیچ گاه خالی از تهدید نیست، پس حالت S نیز اگر به معنای فقدان تهدید باشد، امری قابل تحقق نخواهد بود. چون هیچ حفاظت کامل و مقاومت تمام‌عیاری در برابر تمام تهدیدهای دنیا وجود ندارد.

اما متخصصان امنیت، امنیت را فقدان تهدید تلقی نمی‌کنند بلکه آن را مدیریت و کنترل تهدیدها می‌دانند. مدیریت تهدیدها شامل کاستن از درجه یا کمیت تهدیدها یا تغییر دادن آنها یا تغییر دادن دارایی‌هاست.

معنای اصطلاحی امنیت

امنیت امری واقعی است و نباید آن را با احساس امنیت اشتباه گرفت.

۱- گاهی امنیت هست ولی احساس امنیت نیست مثل وقتی که کودکی در تاریکی منزلی امن قرار می‌گیرد.

۲- گاهی احساس امنیت هست ولی امنیت نیست مثل آن روستایی که شیر، گاو او را در آخور خورده بود و برجایش نشسته بود و او در تاریکی دست به سر و گوش شیر می‌کشید به خیال آن که گاو اوست.

آنچه اینجا مورد بحث و تحلیل قرار می‌گیرد، امنیت واقعی و عینی است نه امنیت ذهنی یا احساس امنیت. یعنی هر دارایی ارزشمند و آسیب‌پذیری چون a از خطرات و صدماتی چون d در حالت واقعی S باشد.

معنای اصطلاحی امنیت

همچنین اقدام‌های امنیتی برای مدیریت تهدیدها ممکن است موجب اثربخشی ذهنی گردد ولی اثربخشی عینی و واقعی نداشته باشد.

مثلاً ممکن است دو برنامه رایانه‌ای امنیتی نوشته شود تا حفاظت از یک دارایی را دو برابر کند، در حالی که در واقع یکی دیگری را خنثی کند. در اینجا ذهناً اثربخشی اقدام‌ها دو برابر شده ولی واقعاً اقدام اثربخشی انجام نشده است.

معنای اصطلاحی امنیت

در عین حال گاهی ممکن است امنیت ذهنی موجب افزایش امنیت واقعی گردد و آن زمانی است که اقدامات امنیتی که اثربخشی ذهنی دارند مانع اقدامات خرابکارانه واقعی شود

مثل وقتی که علامت نصب دوربین باشد ولی در واقع دوربینی در کار نباشد. اگر این علامت نباشد ممکن است دزد به خانه یا ماشین نزدیک شود ولی با رؤیت این علامت ممکن است از کار خود صرف نظر کند.

حتی ممکن است ماشین یا خانه واقعاً دزدگیر داشته باشد که موجب فرار کردن دزد شود، ولی وقتی دزدان این علامت را می بینند حتی از شکستن پنجره یا قفل درب نیز صرف نظر می کنند در نتیجه هیچ خسارتی ایجاد نخواهد شد.

معنای اصطلاحی امنیت

همچنین باید دانست که تقابل بین تهدیدها و حفاظتها یک تقابل نابرابر و نامتقارن است. چون مسئولان حفاظت باید تمام نکات امنیتی را ملاحظه کرده و رعایت کنند، در حالی که تهدید کننده‌ها کافی است روی یکی از ضعیف‌ترین حلقه‌های امنیتی تمرکز کنند تا بتوانند آن را بشکنند.

مثلاً برای ساختمانی که ۲۰ درب ورودی دارد باید لااقل ۲۰ مأمور امنیتی استخدام کرد در حالی که حمله کنندگان می‌توانند با دو نفر قوی‌تر از مأمور یکی از درب‌ها به ساختمان وارد شوند.

امنیت‌های مضاف

امنیت را بر حسب حوزه‌های آن به امنیت ملی، امنیت بین‌الملل، امنیت فرهنگی، امنیت اقتصادی، امنیت اجتماعی، امنیت سیاسی، و مانند آن تقسیم می‌کنند. بسته به این که تهدیدها، خطرهای یا صدمات مربوط به چه اموری هستند امنیت به حوزه‌هایی تقسیم می‌شود:

امنیت ملی:

اگر حوزه سخن در باب خطرها یا صدمات وارد بر ملت باشد امنیت مربوط به آن را امنیت ملی گویند. همچنین هر گاه خطرها یا صدمات بر امری وارد شود که دارایی یک ملت از حیث جمعی محسوب شود مثل کشور و حاکمیت، امنیت مربوط به این امور نیز در حوزه امنیت ملی است.

امنیت اجتماعی و امنیت فرهنگی:

اگر حوزه سخن در باب خطرها یا صدمات وارد بر اشخاص باشد به این که جان یا سلامت یا مال یا ناموس اشخاص به خطر افتد، آن حوزه را امنیت اجتماعی گویند.

اگر خطرها یا صدمات مربوط به فرهنگ یک ملت و مؤلفات آن باشد مانند باورها، ارزشها، خط و زبان، آن را امنیت فرهنگی گویند. اگر کسانی فرهنگ یک ملت یا مؤلفات آن را به خطر اندازند، دست به تهاجم فرهنگی زده‌اند.

امنیت‌های مضاف

امنیت اقتصادی:

اگر خطرهای یا صدمات در حوزه اقتصاد باشد مانند سرمایه، جریان نقدینگی، بازار، اشتغال، عرضه و تقاضا آن را امنیت اقتصادی گویند. امنیت اقتصادی عبارتست از ثبات درآمد و دیگر منابع برای تأمین استانداردهای معیشت در حال و آینده. اگر در یک جامعه، افراد و خانواده‌ها بتوانند امور مالی و پس‌انداز خود را مدیریت کنند، از تأمین اجتماعی بهره‌مند باشند، امکان اشتغال برای همه فراهم باشد، در زمان از کار افتادگی، حقوق بازنشستگی یا بیمه سلامت داشته باشند، دارای امنیت اقتصادی هستند. همچنین ایجاد روابط اقتصادی متقابل با همسایگان، موافقتنامه‌های چند ملیتی، دسترس‌پذیری منابع طبیعی و انرژی مثل آب و برق و گاز برای همگان از جمله مؤلفات امنیت اقتصادی است.

امنیت قضایی و امنیت سیاسی:

بسته به این که امنیت در کدام حوزه از جامعه مورد بحث است معنای امنیت متفاوت می‌شود. آنچه عدالت را به خطر اندازد امنیت قضایی را به خطر انداخته است و آنچه حاکمیت و ارکان سیاسی مملکتی را به خطر اندازد امنیت سیاسی آن را به خطر انداخته است.

از امنیت فرهنگی هنگام بحث از پالایش محتوا و خدمات سخن خواهیم گفت.

سیر تطور مفهوم امنیت ملی

۱- امنیت نظامی:

در دنیای قدیم تأکید حاکمان بر امنیت نظامی بوده است یعنی با تأمین نیروهای نظامی و جنگ‌افزارهای کافی در برابر تهدید دشمنان سعی داشتند امنیت خود را تأمین کنند.

مائو در جمله معروف خود گفته است «قدرت از درون لوله یک تفنگ بیرون می‌آید» این جمله تأکیدی بر لزوم تمرکز بر ابزار آلات نظامی بود.

۲- اما بعدها معلوم شد که علاوه بر سلاح و قدرت نظامی ابعاد غیر ابزاری چون روان‌شناختی و جامعه‌شناختی هنگام جنگ نیز در ایجاد امنیت مؤثرند. برای این که بر تهدید دشمن فائق شوند سلاح نظامی کافی نیست بلکه توجه به ابعاد اعتقادی، عاطفی، و تعلقات و امیال انسان‌ها و نیز اموری اجتماعی چون روابط افراد با هم و نوع تعاملاتشان در یک جامعه و رابطه حاکمیت با مردم نیز در خنثی‌سازی تهدید دشمن مهم است. رفته رفته معلوم شد که توجه صرف به جنگ و اموری نظامی امنیت را حاصل نمی‌کند بلکه باید به همه ابعاد امنیت توجه داشت. امنیت ملی زمانی حاصل می‌آید که به ابعادی همچون فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، زیست‌محیطی، فضایی و فناوری نیز توجه شود

۳- همچنین در هم تنیدگی جغرافیایی ابعاد امنیت ملی را از سطح داخلی به سطح منطقه‌ای و بین‌المللی کشانید. یعنی تأمین امنیت شما به امنیت همسایگان شما نیز وابسته شد. اگر همسایگان شما در تهدید باشند شما نیز در نزدیکی تهدید هستید.

۴- در دوران رشد نظرات پوزیتویستی نگاه به امنیت عینی که نظر به تهدیدات عینی داشت به امنیت ذهنی که نظر به احساس آرامش درونی داشت افزایش یافت.

والحمد لله رب العالمين